

PER PETTERSON

CAP A SIBÈRIA

Traduït del noruec
per Anne-Lise Cloetta i Coral Romà

CLUB EDITOR
BARCELONA

Aquesta traducció s'ha publicat amb l'ajut econòmic de NORLA.

Títol original:

Til Sibir

© 1996, Forlaget Oktober

1ª edició: abril del 2011

© de la traducció: Anne-Lise Cloetta i Coral Romà

© d'aquesta edició: Club Editor 1984, s.l.

Carrer Pujades, 74-80 – 08005 Barcelona

www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-7329-156-9

DIPÒSIT LEGAL: B.4.187-2011

Imprès a Novagråfik, de Montcada i Reixac

Tots els drets reservats

Prohibida tota forma de còpia

En aquell temps la població on vivíem era una vila de províncies a l'extrem nord del país, potser la més allunyada de Copenhaguen on es pogués caminar per carrers. Però teníem un parapet herència d'en Tordenskjold,¹ unes drasanes amb més de cent obrers i una sirena que a les dotze anunciava l'hora de dinar i se sentia per tota la vila. Teníem un port de pesca amb un bullici d'entrada i de sortida de vaixells incessant; hi arribaven naus procedents de la capital, de Suècia i de Noruega. Si pujaves per les escales de fusta balandrejants que arrencaven del Møllehuset fins al punt més alt del Pikkerbakken i des d'allà al cim atalaiaves la vista, veies l'oceà, i els vaixells que viraven per enfilat cap als dos fars de l'escullera, com si fos un quadre gegantí que estigués penjat al teu davant i no pas ajagut als teus peus.

Recordo haver anat al moll a observar com la gent distingida baixava per la passarel·la del vaixell procedent de Copenhaguen. Havien viatjat en primera classe i ara se n'anirien al balneari de Frydenstrand o bé seguirien cap a

1. Peter Jansen Wessel, anomenat Tordenskjold (1690-1720), nascut a Trondheim, Noruega. Almirall llegendari durant la Gran Guerra Nòrdica, ennoblit el 1715 pel rei de Dinamarca, enterrat el 1720 a Copenhaguen. Els noruecs el consideren noruec, però els danesos el consideren danès. (*N. de les T.*)

Skagen amb tren per llogar-hi una casa o allotjar-se en un hotel durant les setmanes d'estiu. Els senyors duïen barrets de palla i les senyores uns vestits que lluien al sol. L'alta societat de Copenhaguen acabava de descobrir Skagen i fins i tot tenien una via fèrria particular que els portava del port a l'estació, tot i que era només poques illes de cases més amunt. Em vaig quedar dreta mirant com uns homes uniformats traginaven les seves maletes al tren i vaig pensar que potser aquesta podia ser una fita a la vida: aconseguir no haver de carretejar les teves maletes fins al tren.

Quan els vaixells entraven, els sentíem tocar la sirena des de molt abans que arribessin al port; aleshores el meu pare es treia el davantal de fuster, el penjava en un clau rere la porta del taller i sortia al carrer cap al port per veure'ls arribar. Caminava al seu pas habitual i no s'apressava, sabia amb exactitud quant de temps calia. S'aturava a uns quants metres de la punta del moll i es quedava allí dret, amb el mateix abric que sempre duia quan bufava el vent, les mans a l'esquena i la boina marró al cap, però era impossible saber què barrinava, perquè tenia el rostre serè i tan sols hi anava per mirar com els vaixells arribaven i mai per veure'ls salpar, excepte en aquelles ocasions que a bord hi anava algun conegut, i això succeïa molt rares vegades.

Si jo no era a l'escola, hi anàvem tots dos. Jo també creuava les mans a l'esquena i el vent li feia voleiar l'abric i m'esbullava els cabells, els feia arremolinar tant que ens fujetejaven, tant al pare com a mi. Era una cabellera exuberant de color castany, amb tirabuixons que em repicaven a l'esquena quan corria. Molta gent de la vila deïa que era molt bonica, sí, fins i tot esplèndida, però a mi més aviat em feia nosa, i quan proposava de tallar-me-la ben curta la mare s'hi negava.

—És el millor que tens —deïa— i, sense, semblaràs una esquimal, amb la cara tan rodona.

Segons ella, els esquimals eren una gent que vivia al pol Nord i creien en divinitats fetes de greix i ossos, i malauradament estaven sota el domini de Dinamarca. Però tothom ha de dur la seva creu, i en aquell temps jo no tenia prou força per plantar-li cara; per això solia fer-me una trossa al clatell amb una goma, ben tibant, per poder acompanyar en Jesper en tots els seus quefers. L'últim eren els Grans Descobriments. Rondava per les carreteres i els boscos dels voltants amb uns amics i al vespre es trobaven més enllà de Plantasjen, al celler de la casa on vivia un d'ells, i feien plans per al Gran Viatge. Algunes vegades em deixaven acompanyar-los, jo era l'única noia.

El que sí que m'encantava era sentir el vent com passava entre els cabells i sabia que al meu pare li agradava veure'ls voleiar quan érem al moll contemplant l'arribada dels vaixells i, a desgrat de tot, era el meu únic orgull.

Darrere nostre el tren s'esperava, amb les vàlvules que esbufegaven i rebufaven. I encara que només hi havia una hora fins a Skagen, jo no hi havia estat mai.

—¿No podríem anar a Skagen, ni que sigui un sol cop? —vaig preguntar.

En companyia d'en Jesper i els seus companys havia descobert que el món era força més gran que la vila on vivia més els camps dels rodals, i m'hauria vingut de gust sortir a veure'l.

—A Skagen no hi ha res més que sorra —em va respondre el pare—, no hi ha res per veure, nena meva.

I com que era diumenge, poques vegades em deia *nena meva*, es va treure un puro de la butxaca de l'armilla, tot content, el va encendre i va tirar el fum al vent. El fum ens venia a la cara i ens coïa als ulls. Però vaig fer com si no me n'adonés i ell igual. Amb els ulls coents vam veure com el vaixell de passatgers *Melchior* s'apropava a tot vapor a la boca de l'escullera; jo llagimejava i vaig aclucar els ulls

deixant només una esclatxa. Els passatgers estaven repenjats a la borda d'un dels costats del llarg vaixell i saludaven agitant els mocadors. El *Melchior* va virar tot escorant-se i va alentir la marxa, fins que el remolcador que ja estava a l'aguait va aconseguir atrapar l'amarra i es va posar en marxa fent un gran terrabastall, i l'amarra es va anar tibant fins que va sortir de l'aigua esquitxant de valent; degotava i les gotes centellejaven al sol. El vaixell grandíós va girar lentament rumb al moll, on la gent s'esperava en grupets, i des de terra algú va cridar:

—¿Que us heu marejat?

—¡Sííí! —va cridar tota la borda a l'uníson.

Un cop tots els passatgers van haver desembarcat i la gent que havia d'agafar el tren hi va haver pujat i el tren se'n va haver anat, ens vam girar d'esquena al vent, vam eixugar-nos la cara i vam pujar cap a la vila. Vam creuar de biaix els molls empedrats en direcció a l'Hotel Cimbria i vam fer tota la volta a l'hotel fins al carrer Lods, amb la casa del cònsol Broch a la dreta i la taverna del Ferri a l'esquerra, i vam continuar pel carrer Danmark un bon tros fins a la cantonada del nostre carrer, el carrer Asyl. Allí ens vam aturar i ell va dir:

—Ja hem passat prou estona junts, tu i jo. Ara vés-te'n a casa, amb la teva mare.

Era meticulós amb això, per no exagerar, tot i que sabia que jo m'estimava més estar amb ell. Jo havia de tornar a casa, on aviat m'assabentaria amb pèls i senyals del sermó que havia pronunciat el pastor avui i de com havia anat la missa, mentre ell, com que era diumenge, seguiria fins a la taverna L'Estel Nocturn per jugar a billar amb els seus amics.

La primera vegada que recordo que anéssim a Skagen va ser a la tardor. L'avi de Vrangbæk acabava de complir sei-

xanta-cinc anys i tothom havia acudit al mas, tota la família, inclosos els tiets i les tietes, a més d'unes quantes persones dels masos veïns. El sol entrava per les finestres, a les sales d'estar no s'hi cabia i hi havia tot de gent al pati i entre els arbustos del jardí xinès; tanmateix, va ser un dia ple de tibantors i d'un silenci vibrant. L'àvia duia el davantal blanc per primera vegada en quaranta anys, servia gots d'una safata i somreia d'una manera que va fer que l'avi es quedés clavat com un estaquirot en una cadira i el meu pare a peu dret tot el dia, i no es van mirar ni una sola vegada. La veu de la mare era més fluida que de costum i, encara que hi havia un munt de convidats, era la que més se sentia de totes.

Però a Skagen els turistes ja se n'havien tornat a Copenhaguen, aquell any. No es veia cap vestit sofisticat al carrer Major, ni cap barret de palla ni cap parasol. I tot i que sabia que fèiem aquest viatge perquè a mi em feia il·lusió, vaig quedar ben decebuda. El pare tenia raó, no hi havia gran cosa més que sorra. El vent bufava rabent, escombrava el carrer entre les casetes grogues i baixes a banda i banda. La major part de la gent s'havia quedat a casa, rere les portes tancades; la meua mare s'aferrava el barret amb una mà i en Jesper caminava com un cranc d'esquena al vent, que bufava tan fort a Grenen que no vam poder fer la sortida amb calessa per anar a mirar la trobada dels oceans, tal com estava previst; la sorra i la sal se'm ficaven als cabells i a la roba, fins i tot a la boca quan volia enraonar, i costava caminar sense notar la coïssor a l'entreuix.

El que sí que em va agradar va ser el viatge amb tren. Va durar una hora, prou per poder-me reclinar al seient amb els ulls clucs; notava com se'm clavaven les costures de cuir del seient i, de tant en tant, amb les celles arrufades, mirava per la finestra i veia ermots assotats pel vent i m'imaginava que viatjava amb el Transsiberià. N'havia lle-

git moltes coses, n'havia vist fotos en un llibre i havia decidit que no importava quan, ni com seria la meua vida, un dia o altre viatjaria de Moscou a Vladivostok amb aquell tren, i anava assajant els noms —Omsk, Tomsk, Novosibirsk, Irkutsk—, tots plegats ben complicats de pronunciar, amb una rastellera de consonants dures; però des d'aquell viatge a Skagen, tots els viatges que faria amb tren serien com un possible començament del meu gran viatge.

En Jesper volia anar al Marroc. Per mi, hi feia massa calor. Jo desitjava un cel obert, fred i clar, on fos fàcil respirar, i fàcil mirar a la llunyania; ara, que les imatges que em mostrava feien denteta: fotos en blanc i negre amb muntanyes pelades al fons de tot, i cares torrades pel sol i ciutats rostides al sol rere murs emmerletats i túniques que voleïaven i palmeres que sorgien de sobte enmig del no-res.

—Hi aniré si vull —deia en Jesper—. I ho vull. —Mirava les fotografies i els mapes del llibre i llegia en veu alta:— Marràqueix, Fes, Meknès, Casba.

La seva boca abraçava les vocals i les allargassava, les tenia agafades fins que s'anaven convertint en fórmules màgiques dintre la seva veu, i ens vam prometre que ho aconseguiríem.

Va anar a buscar la navalla i vam fer-nos un tall al palmell i vam barrejar la nostra sang, que ja estava barrejada d'abans, però era com si es completés un cercle, va dir en Jesper.

Estàvem a peu dret al cobert de darrere la casa, amb les mans unides en una encaixada solemne. En Jesper no reia com de costum, el tall de la mà li coïa i jo sentia com la pluja repicava contra el teulat de xapa ondulada i contra els arbres; i a banda de la pluja, se sentia un silenci tan gran que abastava tot Dinamarca.

Però a Skagen el que sentíem era el vent que colpejava qualsevol que sortís al carrer, per on nosaltres caminàvem

ben acostats els uns als altres, com una família fugint d'un bombardeig en un retall de diari. Ho havíem intentat per tot arreu, però no es podia anar enlloc. Els quioscs estaven tancats a causa del mal temps, els cafès no obrien mai en diumenge i, al port, les onades altes esquitxaven per damunt del moll. I llavors es va posar a ploure. El ruixat ens venia de tot arreu a gran velocitat i no pas al damunt sinó *contra* nosaltres amb el vent de dret a la cara; vam intentar girar-nos i avançar de costat per no ofegar-nos. En Jesper va desistir i va arrencar a córrer fins al bell mig del carrer, on es va posar a ballar amb els braços enlaire.

—¡Veniu a veure això! ¡Veniu a contemplar-ho! ¡Els exèrcits celestials han arribat per conquerir el nou món! ¡Veniu a veure-ho! ¡Veniu a veure-ho! —cridava a plens pulmons, deixant anar grans riallades, amb els cabells regalimant. Es van descórrer les cortines d'unes quantes finestres i ja em teniu els nadius guaitant cap enfora mentre xiuxiuejaven a algú amagat més enrere, en la penombra, i feien que no amb el cap.

—¡Veniu a veure els vostres superiors! —cridava en Jesper—. ¡Tenim perles de vidre i espases d'acer!

—¡Fes el favor de callar, bordegàs! —va bramar el meu pare—, ¡i fes el favor de venir cap aquí ara mateix!

Tenia aigua als ulls i aigua a la veu i en Jesper li va respondre:

—Bub, bub —i esbufegant com un gos va tornar a reunir-se amb la colla i vam continuar carrer avall cap a l'estació del ferrocarril. Blaus de fred, vam entrar titubant a l'edifici de l'estació, on el taquiller ens va explicar que el tren de tornada no sortia fins al cap de tres hores. Ens va mirar de reüll des de sota la gorra, es veu que estava acostumat a gent més distingida. Tota la sortida es va esfondrar com un castell de cartes. Ens vam apinyar ben junts sota el teulat de l'andana; el pare feia xerricar les dents tan fort

que la mandíbula tensa se li inflava, mirava al buit i no se li acudia què dir. Ho havia planificat tot i res no havia sortit com s'ho havia imaginat, i ara estàvem allí atrapats. La mare es va estrènyer més el xal a les espatlles i jo vaig pensar que la meva decepció no importava gens ni mica. L'únic error d'aquest viatge va ser que fos tan breu.

En baixar pel carrer Asyl tornant de l'estació veig el Llucifer davant de casa. Encara tinc el tren ficat al cos, més el vent i les cases grogues; duc la llarga cabellera recollida a l'esquena en una trena que m'ha fet la mare i que resulta enganxifosa al tacte, plena de sorra i pluja salabrosa, rígida com un cable d'amarra. La manipulo, maldestra, mirant de desfer-la, però sense ajuda no puc. El Llucifer travessa el carrer pel seu compte cap a una casa de l'altre costat i va rosegant herbes del marge de grava, amb la carreta a ròssec. Només l'avi té dret a treure el Llucifer, però l'oncle Nils s'està assegut al porxo amb el cap entre les mans, duu una jaqueta negra de mudar, uns pantalons de feina amb grans taques i esclòps. Tots tenim fred i apressem el pas més que de costum; quan l'oncle Nils ens veu s'aixeca, amb els braços caiguts al llarg del cos i els punys tancats. Els va obrint i tancant. Veig que el pare li mira les mans i es mira el cavall.

—N'ha passat alguna —diu en Jesper.

—Calla, noi —li diu el meu pare.

La meva mare es gira.

—Però, Magnus...

—Que callis —li dic.

Li agafo la mà, però se n'adona i no la tanca. L'oncle Nils té la cara ben blanca, tot i que treballa a l'aire lliure la major part de l'any, als camps al sud de Vrangbæk.

—L'avi és mort —explica—. S'ha penjat a l'estable.